## А. В. Риккль — «Нервная регуляция взаимодействия вегетативных функций», Медгиз, 1961 г.

В рецензованій монографії узагальнений багаторічний досвід, нагромаджений автором та його співробітниками при вивченні центральних механізмів регуляції взаємодії вегетативних функцій в здоровому організмі, а також порушення цих механізмів при патологічних станах.

Слід відзначити, що постановка цього питання у спеціальному дослідженні до цього часу привертала порівняно мало уваги теоретиків і клініцистів, хоч його розв'язання має істотне значення для з'ясування ряду проблем сучасної медицини.

Значення монографії А. В. Ріккль насамперед полягає в тому, що вона розкриває загальні закономірності взаємодії фізіологічних функцій і визначає роль центральної нервової системи в регуляції цієї взаємодії. Книга містить цінний фактичний матеріал і цікаві теоретичні узагальнення, які відкривають широкі перспективи для дальших досліджень в галузі фізіології й патології кортико-вісцеральних взаємовідношень.

Книга складається з семи розділів і заключної частини.

Великий інтерес становлять викладені в другому розділі експериментальні дані щодо вивчення механізмів, які регулюють взаємовідношення різних сторін діяльності одного органу (шлунка), а також двох органів травної системи (шлунка і печінки). Наведені дані дозволяють добре зрозуміти функціональну своєрідність процесів секреції, екскреції і моторики в різних ділянках шлунка, роль нервових центрів у забезпеченні цілісної діяльності цього органу. Цікаві відомості про значення власної рецепторної системи органу для визначення характеру його реакції-відповіді на рефлекторне подразнення. Ці дані, на нашу думку, дуже цінні для розуміння механізмів так званих внутріорганних рефлексів, які забезпечують рефлекторну саморегуляцію в діяльності окремих внутрішніх органів (зокрема, серця, шлунка тощо).

В третьому розділі розглянуто питання про нервові механізми функціональних взаємозв'язків органів травлення — кишечника, шлунка, печінки і підшлункової залози, тобто так званих системних рефлексів. Зокрема, значний інтерес становлять наведені дані про диференційовану чутливість різних відділів кишечника, особливо ілеоцекальної ділянки, та її значення для рефлекторних реакцій шлунка. На основі аналізу великого експериментального матеріалу, А. В. Ріккль приходить до висновку, що в основі механізмів досліджуваних системних рефлексів лежить, головним чином, взаємодія аферентної імпульсації від органу-ефектора, з одного боку, інтероцептивної сигналізації з інших органів і функціонального стану центрів, що складається в цих умовах, з другого боку. На думку автора, від цієї взаємодії і залежить характер реакції-відповіді даного органу.

В четвертому і п'ятому розділах, які висвітлюють питання про рефлекторні взаємовідношення різних вегетативних систем (серцево-судинної, дихання, обміну речовин), описані механізми деяких міжсистемних рефлексів. Грунтуючись на цих дослідженнях, автор робить важливий висновок, що характер еферентних впливів і їх «адресат» виразно диференційовані, та що головну роль в різноманітності системних і міжсистемних реакцій відіграють нервові центри, які безпосередньо спрямовують діяльність органів. Велику увагу привертають дослідження автора і співробітників з питання функціональної взаємодії панкреатичної залози, органів системи крові та обміну речовин.

Викликають інтерес спостереження, проваджувані в лабораторії А. В. Ріккль, за змінами аферентної та еферентної імпульсації в нервових провідниках дихальної і серцево-судинної систем. Ці дослідження дозволили встановити зміни функціонального стану центра при аферентних впливах та характеру еферентної ланки при формуванні тієї чи іншої системної та міжсистемної рефлекторної реакції. Одержані дані дозволяють глибше проникнути в механізм тонких міжцентральних взаємовідношень.

В шостому розділі викладені результати вивчення корково-підкоркових механізмів регуляції взаємодії окремих вегетативних систем. Великої уваги заслуговують